

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΔΙΕΡΜΗΝΕΩΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ
ΝΙΝΟΛΛΟΥ ΜΑΓΥΡΟΓΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ
ΠΡΟΣ VILLOISON

Μεταξύ τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς τῶν Παρισίων Βιβλιοθήκης συγκαταλέγεται ὑπ' ἀριθ. 989 καὶ ἐν ἀντίτυπον τῆς Ἑλληνικῆς Παλαιογραφίας τοῦ B. de Montfaucon¹, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἀνήκεν εἰς τὸν γνωστὸν κατὰ τὸ 1784 - 1785 περιοδεύσαντα τὴν Ἑλλάδα γάλλον ἑλληνιστὴν Jean - Baptiste - Gaspard d' Ansse de Villoison². Τὸ ἀντίτυπον τοῦτο τῆς Παλαιογραφίας δὲν εἶναι βεβαίως χειρόγραφον, συγκατελέγη ὅμως μεταξὺ τῶν χειρογράφων, ἐπειδὴ ὁ Villoison εἶχεν ἐπιφέρει συντόμους τινὰς χειρογράφους παρατηρήσεις καὶ προσθήκας εἰς τὸ περιθώριον, ἐκτενεστέρας δὲ ἐπὶ ἰδιαιτέρων φύλων, τὰ ὁποῖα ἀργότερα προσεκόλλησεν εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν ἐντὸς τοῦ βιβλίου ὁ Claudius Carperonier, regius graecarum literarum professor, ὡς πληροφοροῦμεθα ἔκ τινος σημειώματος αὐτοῦ, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀντιτύπου εὗρισκομένου.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν σημειώσεων τούτων τοῦ Villoison ἔχον προσκολληθῆ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ ἀντιτύπου τούτου τῆς Παλαιογραφίας ἀνά δύο συστατικά γράμματα πρὸς τὸν Villoison διὰ τὴν ἀνά τὴν Ἑλλάδα περιοδείαν του. Τὸ πρῶτον τῶν εἰς τὴν ἀρχὴν εὗρισκομένων ἐγγράφων εἶναι συστατικὸν γράμμα τοῦ Νικολάου Μαυρογένους, διερμηνέως τότε τοῦ ναυάρχου Χασσάν Πασᾶ—ἀπὸ τοῦ 1786 ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, κατὰ δὲ τὸν ρωσσοτουρκικὸν πόλε-

μον τοῦ 1789 ἀρχιστρατήγου τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ—καὶ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς Προεστῶτας καὶ Ἐπιτρόπους ὅλων τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Τὸ δεύτερον εἶναι συστατικὸν γράμμα τοῦ τότε Πατριάρχου Γαβριὴλ πρὸς τοὺς Μητροπολίτας, Ἀρχιεπισκόπους, Ἐπισκόπους καὶ Μοναχοὺς Ἑλλάδος, Πελοποννήσου καὶ Αἰγαίου Πελάγους».

Ἐκ τῶν εἰς τὸ τέλος τῆς Παλαιογραφίας εὕρισκομένων δύο, τὸ μὲν πρῶτον εἶναι συστατικὸν γράμμα τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἰακώβου πρὸς τοὺς Προηγούμενους καὶ Μοναχοὺς τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὸ δὲ ἄλλο τοῦ Λεονάρδου Βαλέττα, Βοεβόδα τῆς νήσου Ἰου (τῶν Κυκλάδων) πρὸς τὸν Βοεβόδα τῆς νήσου Σερίφου³.

Ἐκαστον τῶν τριῶν πρώτων ἐγράφη μὲν εἰς τὴν γραμματείαν τοῦ ἀποστολέως, ὑπογράφεται ὅμως ἰδιοχείρως ὑπ' αὐτοῦ. Τὸ τέταρτον τοῦναντίον ἐγράφη ὀλόκληρον μετὰ τῆς ὀπισθεν διευθύνσεως ἰδιοχείρως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀποστολέως Βοεβόδα Βαλέττα.

Κάθε συστατικὸν γράμμα, ἐκτὸς τοῦ Πατριαρχικοῦ, μεταγράφεται ὀλόκληρον μετὰ τῆς ὀπισθεν Διευθύνσεως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Villoison⁴ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου, προστιθεμένης ἐνίοτε ἐν παρενθέσει τῆς ἐρμηνείας μερικῶν λέξεων γαλλιστί, ὡς π.χ. τῶν λέξεων ἰκράμι, φιρμάνι, μουσαφίρη, ἐγλαντίση κλπ. Τὰς σπουδαιότερας τούτων παραθέτω ἐκάστοτε κάτωθεν τοῦ κειμένου. Τοῦ τετάρτου μάλιστα ἐγγράφου ὑπάρχει καὶ δευτέρα ὑπ' ἄλλης χειρὸς γραμμένη μεταγραφή ἐπὶ ἰδιαιτέρου φύλλου.

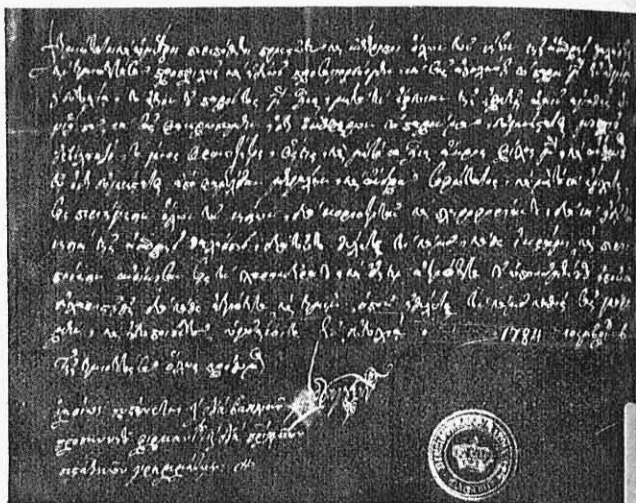
Ἐπερὰν τοῦ κειμένου τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου, μετὰ τὸ κείμενον εἰς τὸ τρίτον, μετὰ δὲ τὸ κείμενον καὶ τὴν μεταγραφὴν εἰς τὸ τέταρτον προσθέτει ὁ Villoison σημειώσεις γαλλιστί περὶ τοῦ περιεχομένου ἐκάστου ἐγγράφου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀναφερομένων προσώπων. Τὰ σημειώματα ταῦτα, ὡς ἀποδίδοντα συγχρόνως σύντομα τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιστολῶν καὶ περιέχοντα ἱστορικά τινα σημεία παραθέτω ἐκάστοτε πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου⁵.

1. Συστατικὸν γράμμα τοῦ Νικολάου Μαυρογένους
1784 Νοεμβρίου 3

Ἐπὶ διφύλλου σχετικῶς λεπτοῦ χάρτου μεγέθους $0,37 \frac{1}{2}$
 $\times 0,23 \frac{1}{2}$.

Σημείωσις τοῦ Villoison ἄνωθεν τοῦ κειμένου:

Lettre de recommandation pour tous les primats et

commandants des Iles de l'Archipel, qui m'a été donnée à Constantinople le 2 novembre 1784, par le Drogman du fameux Capitan Pacha, nommé Hassan Pacha il Gazis. Ce Drogman s'appellait Maurogenis Μαυρογένης et jouissait de toute la confiance du Capitan Pacha, qui le fit nommer Hospodar ou Waiwode de la Valachie. On lui donna même le commandement d'un corps d'armée dans la guerre des Turcs contre les Russes et les Impériaux.

/ Τιμιώτατοι καὶ ἡμέτεροι περιπόθητοι Προεστῶτες καὶ Ἐπίτροποι ὄλων τῶν νήσων τῆς Ἀσπρης Θαλάσσης, τὴν τιμιότητά σας προσφιλῶς καὶ ἠδέως προσαγορεύομεν. Νὰ σᾶς ἀπολαύσῃ τὸ παρόν μας ἐν ὑγιείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ.

Τὸ αἴτιον τοῦ παρόντος μας εἶναι, μετὰ τὴν ἐρευναν τῆς ἐφετῆς ἡμῖν ἀγαθῆς ὑγιείας σας, νὰ σᾶς φανερώσωμεν ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ παρόν μας, εὐγενέστατος μουσιουῦ δὲ Βίλουναζό, τὸ γένος φραντζέζος, ὅστις καὶ μὲ τὸ νὰ εἶναι ἄκρος φίλος μας καὶ ἄνθρωπος τῷ ὄντι εὐγενέστατος ἀπὸ φαρμελείαν μεγάλην καὶ ἄνδρας σοφώτατος καὶ μὲ τὸ νὰ ἔρχεται εἰς περιήγησιν ὄλων τῶν νησιῶν, διὰ κοριοζιτὰν* καὶ πληροφορίαν του, διὰ νὰ εἰδῇ τὰ νησιά τῆς Ἀσπρης Θαλάσσης, διὰ τοῦτο θέλετε τὸν κάμει κάθε ἰκράμι** καὶ περιποίησιν ἀνοίκουσαν εἰς τὸν χαρακτῆρα του καὶ εἰς τὴν ἀξιότητα τοῦ ὑποκειμένου του, ὅπου νὰ εὐχαριστηθῇ διὰ κάθε ἀξιότητα καὶ τιμὴν ὅπου ἠθέλετε τὸν κάμει, καθὼς σᾶς γράφομεν. Καὶ οὕτω ποιοῦντες, ὑγιαίνοιτε ἐν εὐτυχίᾳ.

= 1784: Νοεμβρίου 6.

Τῆς τιμιότητός σας ὄλως πρόθυμος.

J Δραγουμᾶνος

Ἐπὶ τῆς ἰδίας χειρὸς τοῦ κειμένου παραπλεύρως τῆς ὑ. γραφῆς :

Ὅμοίως συσταίνεται καὶ διὰ βασιλικοῦ προσκυνητοφριμανίου καὶ διὰ π(ατ)ριαρχ(χι)κῶν συστατικῶν γραμμάτων

Εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τῆς τετάρτης σελίδος εὐρίσκειται διεύθυνσις ὑπὸ τοῦ ἰδίου γραφῆος :

Τοῖς τιμιωτάτοις καὶ ἡμετέροις προσφιλεστάτοις πστώσι καὶ Ἐπιτρόποις τῶν νησιῶν Μητυλήνης, Χίου, Παναξίας, Σαντορήνης, Μηκῶνου καὶ τῶν λοιπῶν νησιῶν Ἀσπρης Θαλάσσης, ὑγιῶς.

* Κοριοζιτὰν ἰταλ. = περιέργεια.

** Ἰκράμι τουρκ. = περιποίησις, τιμή· ὁ Villoison εἰς τὴν μεταγραφὴν σημειώνει: ἰκράμι mot turc pris de l'Arabe, et qui signifie, honneur.

2. Γράμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γαβριήλ
1784 Νοεμβρίου 7

Ἐπὶ σχετικῶς λεπτοῦ διφύλλου χάρτου μεγέθους 0, 35X
0, 24. Σφραγὶς ἐξ ἰσπανικοῦ κηροῦ εἰς τὸ μέσον κάτωθεν.

Σημείωσις τοῦ Villoison ὑπεράνω τοῦ κειμένου :

Lettre de recommandation que le feu Patriarche
de Constantinople, Gabriel, m'a donnée dans cette
ville en 1784 le 7 de novembre.

† Γαβριήλ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον καὶ Αἰγαῖον
Πέλαγος διατελοῦντες ἱερώτατοι Μητροπολίται καὶ ὑπέρ-
τιμοι καὶ θεοφιλέστατοι Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι,
ἐν ἀγίῳ Πν(εύματι) ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ καὶ
ὀσιώτατοι Πατέρες τῶν ἐν αὐτοῖς ἱερῶν καὶ σεβασμίῳν
Μοναστηρίων, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, χάρις εἴη
ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Διὰ τῆς παρουσίας ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς δη-
λοποιοῦμεν ὑμῖν ἅπασιν, ὅτι ὁ ἐπιφέρων αὐτὴν τιμιώτατος
καὶ εὐγενέστατος μονσιὸν Βίλουαζόν, φραντζέζος, περιέρχε-
ται εἰς τὰ αὐτόθι περιηγητὴς δι' ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυ-
νητοῦ ὄρισμοῦ. Ὅθεν γράφοντες ἐντελλόμεθα πᾶσιν ὑμῖν,
ὅπως φερθῆτε πρὸς τὴν αὐτοῦ εὐγένειαν κατὰ τὸν εἰς
χεῖρας του προσκνητὸν ὄρισμόν. Οὕτω γενέσθω καὶ μὴ
ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ
πάντων ὑμῶν.

αψδ: Νοεμβρίου ζ

† Ὁ Κωνσ(αντινου)πόλεως καὶ ἐν Χ(ριστῷ)
ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης

Εἰς τὴν τετάρτην σελίδα εὐρίσκεται ἡ διεύθυνσις :

»Τοῖς κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον καὶ Αἰγαῖον
Πέλαγος διατελοῦσιν ἱερωτάτοις Μητροπολίταις καὶ ὑπερ-

τίμοις καὶ θεωριλεστάτοις Ἀρχιεπισκόποις καὶ Ἐπισκόποις, ἐν ἀγίῳ Πν(εύματι) ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς καὶ ὁσιωτάτοις Π(ατρ)ᾶσι τῶν ἐν αὐτοῖς ἱερῶν καὶ σεβασμίων Μοναστηρίων, τέκνοις ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητοῖς.

3. Γράμμα τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἰακώβου

1785 Μαρτίου 28

Ἐπὶ διφύλλου σχετικῶς λεπτοῦ χάρτου μεγέθους 0, 35 × 0, 235. Σφραγίς ἐξ ἰσπανικοῦ κηροῦ ἐπὶ τῆς τετάρτης σελίδος.

Σημείωσις τοῦ Villoison κάτωθεν τοῦ κειμένου :

Lettre de recommandation que Jacob, metropolitain de Salonique m'a donnée le 28 mars 1785, pour les supérieurs des Couvents du Mont Athos.

† Πανοσιώτατοι Σκευοφύλακες καὶ Προηγούμενοι πάντων τῶν ἐν τῷ Ἀθωνι Ἀγίῳ Ὄρει ἱερῶν, σταυροπηγιακῶν Μοναστηρίων, ὁσιώτατοι Πατέρες τῶν ἱερῶν Σκήτων καὶ ὅσοι ἄλλοι Γέροντες καὶ Προεστῶτες τέκνα ἐν τῷ Κ(υρι)ῷ ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις.

Ὁ ἐπιφέρων τὴν παροῦσαν ἡμῶν ἐπιστολὴν ἐλλογιμώτατος καὶ εὐγενέστατος μονσιοῦ Βιλοαζόν, φραντζέζος, ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς πατρίδος του διὰ τὴν περιηγήσῃ τὸν κόσμον, ὡς ἐστὶ σὺνηθες τοῖς εὐρωπαίοις, ἐπιφέρων δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὑψηλοῦς βασιλικούς προσκυνητοὺς ὀρισμοὺς καὶ πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν, περιέρχεται ἐλευθέρως ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν πρὸς θεωρίαν ἀρχαίων καὶ ἀξιολόγων πραγμάτων, ὅστις φθάσας καλῶς καὶ ἐδῶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίαν Θεσσαλονικὴν συστημένος πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τινος ἀδελφοῦς καὶ ἱστορήσας ἱκανῶς τὰ ἐνταῦθα, ἔρχεται ἤδη καὶ αὐτοῦ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος χάριν προσκυνήσεως καὶ θεωρίας τῶν ἱερῶν Μοναστηρίων. Ὄθεν καὶ μετὰ τὸ νὰ μᾶς ἐπαρκαλέσῃ νὰ τὸν δώσωμεν γράμμα πρὸς

τὴν ἀγιοσύνην σας, πληρώσαντες τὸ αἴτημά του, δὲν λείπομεν διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας ἐπιστολῆς νὰ σᾶς δώσωμεν εἶδησιν τοῦ ὑποκειμένου τούτου, παρακινουῦντες ὑμᾶς εὐχετικῶς, ὅπως ἐρχομένου τοῦ ρηθέντος εὐγενοῦς εἰς κάθε Μοναστήριον, νὰ τὸν δεχθῆτε φιλοφρόνως καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν τιμὴν διὰ νὰ κηρύττῃ τὴν καλὴν σας ὑπόληψιν.

Ταῦτα εὐχετικῶς, ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.

αψπε — μαρτίου κη Θεσο(α)λ(ονίκη).

† Ὁ Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης ὑμῶν.

Εἰς τὸ μέσον τῆς τετάρτης σελίδος εὐρίσκεται ἡ διεύθυνσις:

Τοῖς πανοσιωτάτοις καὶ σεβασμίσις Σκευοφύλαξι καὶ Προηγουμένοις πάντων τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει τῷ Ἀθωνί ἱερῶν Μοναστηρίων καὶ λοιποῖς Προεστῶσι καὶ ἁγίοις Πατρᾶσι τῶν Σκήτεων, τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἀγαπητοῖς καὶ περιποθήτοις τῆς ἡμῶν μετριότητος εὐχετικῶς.

4. Γράμμα τοῦ Βοεβόδα τῆς νήσου Ἰου Λεονάρδου Βαλέττα

1785 Ἰουλίου 30

Ἐπὶ διφύλλου χάρτου μεγέθους 0,30×0,21.

Κάτωθεν τοῦ κειμένου σημείωσις τοῦ Villoison:

Lettre de recommandation que Léonard Valetas, Vaivode de l'île de Nio (l'ancienne Ios) m'a donnée le 30. Juillet 1785, pour Komiso, Vaivode de l'île de Seripho.

Μετὰ δὲ τὴν μεταγραφὴν ἐπὶ τῆς δευτέρας σελίδος τοῦ ἐγγράφου ὑπάρχει ἡ ἑξῆς σημείωσις τοῦ Villoison:

N. B. Ce Léonard Valette, Vaivode de l'île de Nio était originaire de Chartres et de la même Famille que les autres Valettes de cette ville. En cette qualité, l'Ambassadeur de France, Mr. le comte de Chaiseul ([Français]) Gouffier s'a fait reconnaitre pour Français

par la Porte, à ma recommandation, l'a fait jouir de tous les privilèges accordés à notre nation, et lui a ((fait)) expédier à cet effet un commandement du Grand Seigneur.

Τὴν εὐγενεΐαν τῆς ἀδελφικῶς ἀσπαζόμεθα, ἡδέως προσαγορεύομεν.

Δὲν ἔλειψα διὰ τοῦ παρόντος μου ἀπὸ τὸ νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν ἐφετιήν μοι ἀγαθὴν ὑγεΐαν τῆς, καὶ νὰ τῆς φανερώσω ὅτι φέρτης τοῦ παρόντος μου μονσιοῦ Βίλ βουατὸν εἶναι ἄνθρωπος χρησιμώτατος καὶ φιλόσοφος, ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Φράντζας διὰ νὰ συρριανήσῃ τὸν Λεβάντε εἰς ὅποιον μέρος θέλει καὶ ἀγαπᾷ ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ γράμματα πατριαρχικὰ συστατικὰ καὶ παρὰ τοῦ Αὐθέντου ἡμῶν εἰς ὅποιον μέρος ὑπάγει. Τώρα δὲ μὲ τὸ νὰ ἀποφάσισε νὰ ἔλθῃ αὐτόσε, μὲ εἶπεν ὅτι νὰ τὸν δεκουμαντάρω εἰς κανέναν μου φίλον, ἂν ἔχω αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ γνωρίζοντας ὅτι αὐτόσε θέλει εὐρεθῆ ἢ εὐγενεΐα τῆς, δὲν ἔλειψα ἀπὸ τὸ νὰ τὴν παρακαλέσω ὅπου νὰ δεχθῆ τὸν παρόντα μονσιοῦ Βίλ βουατὸν διὰ μουσαφίρη* τῆς εἰς ὀλίγας ἡμέρας, ὅπου ἔχει νὰ ἐγλεντίση** αὐτοῦ, καὶ μὲ ὑποχρεώνει μεγάλως εἰς αὐτό, καὶ ἄς μὲ προστάξῃ, παρακαλῶ, εἰς ὅσα μὲ γνωρίζει ἀρκετὸν καὶ εἶμαι προθυμώτατος. Τὰ δὲ ἔτη τῆς εἶψαν θεόθεν πλεῖστα καὶ πανευτυχῆ.

1785 — Ἰουλίου 30. Νιός.

Τῆς εὐγενείας σας

ὡς ἀδελφὸς εἰς τοὺς ὀρισμοὺς

Λεονάρδος Βαλέτας

Εἰς τὸ μέσον τῆς τετάρτης σελίδος εὐρίσκειται ἢ διεύθυνσις :

Τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι Κόμισῳ Βοεβόνδα Σέρφου.

Εἰς Σέρφον.

* *Μουσαφίρη* ὁ Villoison γράφει ἐν παρενθέσει εἰς τὴν μεταγραφὴν : comme votre note que vous lui donniez l'hospitalité.

** *Ἐγλεντίση* ὁ Villoison ἔξηγεῖ : pendant le peu de jours qu'il compte passer à se divertir, à s'amuser dans notre île.

Σημειώσεις.

¹ *Paleographia graeca, opera D. Bernandi de Montfaucon*. Paris 1708 in fol. avec notes mss de Villoison et lettres de recommandation de différents patriarches grecs,

² Ὁ Jean - Baptiste - Gaspard d' Ansse de Villoison ἐγεννήθη ἐν Saint - Martin de Corbeil τὴν 5ην Μαρτίου 1750, ἀπέθανε δὲ τὴν 26ην Ἀπριλίου τοῦ 1805 εἰς τοὺς Παρισίους. Ὁ Villoison ἦτο ἀπὸ τοὺς καλυτέρους ἑλληνιστὰς τῆς ἐποχῆς του εἰς τὴν Γαλλίαν, εἶναι δὲ ὁ πρῶτος πὺ ἐδίδαξε τὴν νεοελληνικὴν εἰς τὴν Ecole des Langues Orientales vivantes κατὰ τὸ 1799, ὑπῆρξε δὲ οὕτω ἡ αἰτία, ὥστε τὸ μάθημα τοῦτο νὰ γίνῃ τακτικὸν ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι σήμερον. Μεταξὺ τοῦ 1784 - 1786 ἐπεχείρησεν ὁ Villoison μακρὰν ἀνά τὴν Ἑλλάδα περιοδεῖαν χάριν μελετῶν. Ὡς φαίνεται δὲ ἐπεσκέφθη τὴν Κων/πολιν, τὴν Θεσσαλονίκην, τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὴν Εὐβοίαν, τὰς Θήβας, τὰ Μέγαρα, τὴν Σαλαμίνα, τὸν Μυστράν, τὴν Ἐπίδαυρον, τὴν Μύκονον, τὴν Νάξον, τὴν Ἀμοργόν, τὴν Ἴον, τὴν Σέριφον, τὴν Πάτμον, τὴν Σμύρνην κλπ. Πβλ. καὶ Ch. Joret, D' Ansse de Villoison et l' hellénisme en France pendant le dernier tiers du XVIIIe siècle. Paris 1910. [Bibliothèque de l' Ecole des Hautes Etudes, fasc. 182] σελ. 2, 3, 249, 385, 420. Τὰς βιογραφικὰς αὐτὰς σημειώσεις ὀφείλω εἰς τὸν ἐν Παρισίοις καλὸν μου φίλον κ. Δ. Ζακυθινὸν δ. φ.

³ Καὶ τὰ τέσσαρα ἔγγραφα ὁμιλοῦν συγχρόνως περὶ συστατικοῦ γράμματος τοῦ Σουλτάνου, περὶ φερμανίου ἢ προσκυνητοῦ τοῦ ὄρισμοῦ. Τὸ τρίτον ἔγγραφον φέρει ἐπάνω τὸν ἀριθ. 23, τὸ δὲ τέταρτον ἀριθ. 25, ὥστε δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι καὶ ἄλλα πολλὰ συστατικά γράμματα θὰ εἶχαν δοθῆ εἰς τὸν Villoison κατὰ τὴν ἀνά τὴν Ἑλλάδα περιοδεῖαν του.

⁴ Τοῦτο συμπεραίνομεν ἐκ τῆς παραβολῆς τῆς γραφῆς τῶν ἐν παρενθέσει ἐρμηνειῶν διαφόρων λέξεων εἰς τὴν μεταγραφὴν πρὸς τὴν γραφὴν τῶν ἐπίσης γαλλιστὶ γραμμένων σημειωμάτων τοῦ Villoison.

⁵ Τὰς σημειώσεις αὐτὰς προσέθηκεν ὁ Villoison ἐπὶ τῶν ἐγγράφων κατὰ τὸ 1789 ἢ μετ' αὐτό, ἐπειδὴ εἰς τὴν τοῦ πρώτου γράμματος σημείωσιν ἀναφέρει τὸν Μαυρογένην ὡς ἀρχιστράτηγον (commandant d' un corps d' armée) τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ· τὸ ἀξίωμα ὅμως τοῦτο γνωρίζομεν ὅτι ἐδόθη εἰς τὸν Μαυρογένην τὸ 1789. Πάντως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Γαβριήλ. Πβλ. Σημ. Villoison πρὸ τοῦ γράμματος τοῦ Πατριάρχου.